

Diarienummer: DO 2024/7695
Handling: Remissvar
Handläggare: Annika Jyrwall Åkerberg

Justitiedepartementet

Yttrande över Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare, SOU 2024:93

Diskrimineringsombudsmannen, DO, lämnar utifrån sitt uppdrag nedanstående synpunkter.

Sammanfattning

DO har inga synpunkter på de förslag som rör frihetsberövanden, tidsfrister för frihetsberövanden eller befogenheter att använda tvångsåtgärder. DO tillstyrker de förslag som vi bedömer stärker rättssäkerheten för barn och unga, däribland förslag att stärka barns rätt till juridiskt ombud och en reglering om vilka tvångsmedel som får användas i en återupptagen förundersökning.

Allmänna synpunkter

DO delar oron över den samhällsutveckling som sker vad gäller ungdomskriminaliteten, men känner samtidigt stor oro för det snabba och omfattande arbete med lagstiftning som berör eller kan komma att beröra barn och unga som antingen har begått eller misstänks ha begått brott. DO vill därför framhålla vikten av att det görs en samlad konsekvensutredning av dessa förslag och reformer för att berörda barn så långt det är möjligt ska erhålla lika rätt och förutsättningar att kunna utvecklas till att förbli fria samhällsmedborgare. I sammanhanget vill vi särskilt påminna om följande rekommendation från Barnrättskommittén: att Sverige bör "(C) utarbeta en strategi för att förebygga ungdomsbrottslighet baserad på forskning om och analys av de bakomliggande orsakerna till barns inblandning i brottslighet, särskilt organiserad brottslighet, och säkerställa att den omfattar tidiga insatser som riktar sig till barn i riskzonen eller i utsatta situationer, samt

stöd till deras familjer.”¹ DO menar att förebyggande arbete är avgörande för att främja alla barns lika rätt och möjlighet att kunna utvecklas till att förbli fria samhällsmedborgare.

Vi vill även understryka vikten av att frihetsberövanden och tvångsåtgärder, förutom att de måste ha stöd av lag, även måste vara nödvändiga och proportionerliga. Diskriminering kan förekomma när beslut om föreslagna tvångsåtgärder fattas. Detta är dock ett område som för närvarande inte omfattas av Diskrimineringslagen.

Vi vill därför åter lyfta vikten av att Diskrimineringslagens räckvidd utvidgas så att DO kan inleda tillsyn av de verksamheter som omfattas av utredningens förslag.

Avsaknad av diskrimineringsperspektiv

DO är kritisk till att utredningen inte innehåller några överväganden om förslagen kan medföra eller minska risk för diskriminering. Vi vill därför understryka vikten av att det inte får finnas något utrymme att besluta om tvångsåtgärder av skäl som strider mot likabehandlingsprincipen, såsom att personen till exempel är av viss etnisk tillhörighet.

Kritik från FN

Utredningen har haft i uppdrag att redogöra för hur förslagen förhåller sig till barnkonventionens och Europakonventionens bestämmelser.

Utredningen har dock helt bortsett från de rekommendationer Sverige erhållit av FN:s Barnrättskommitté.²

Flera av utredningens förslag kan svårligen sägas vara förenliga med rekommendationerna. DO vill därför påminna om dessa rekommendationer och påtala att vi är kritiska till att rekommendationerna inte har beaktats av utredningen.

¹ Kommittén för barnets rättigheter: Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/6-7. februari 2023, Se CRC/C/SR.2670 och CRC/C/SR.2671, 45 C.

² A.a. 45 d-h.

Synpunkter på vissa förslag

11 Biometrisk information från barn

DO har inga synpunkter på de förslag som rör uppgifter som ska registreras i polisens biometriregister över dömda, men vill understryka vikten av att informationen som kan komma att finnas i dessa register, i realiteten, raderas efter fem år. Barn som förekommer i dessa register, riskerar i framtiden att inte kunna få lika möjligheter att inkluderas i samhället som andra.

15 Juridiskt biträde för barn

DO välkomnar och tillstyrker att:

- Barns rätt till juridiskt biträde stärks vid utredningar som inleds på begäran av socialnämnden och utredningar enligt 31 § tredje stycket LUL.
- Barn som häktas på grund av vägran att fullgöra vittnesplikten ska ha en absolut rätt till ett juridiskt biträde.
- Tingsrätterna får utökade möjligheter att pröva frågor om juridiskt biträde för misstänkta barn som inte har fyllt 15 år utanför ordinarie tjänstetid.

Förslagen främjar barns lika rätt till en rättvis rättegång men även att Barnrättskommitténs rekommendation nr. 45 beaktas.

17 Tvångsmedel inför eventuell resning

DO tillstyrker detta förslag då det ger både brottsoffer och misstänkt bättre förutsättningar att få en rättvis rättegång.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsman Lars Arrhenius efter utredning och förslag av utredaren Annika Jyrwall Åkerberg. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Cecilia Narby och utredaren Anna Ericsson deltagit.

Lars Arrhenius